

Com aturar el temps - Matt Haig

El títol i la coberta em van fer creure que era un llibre d'autoajuda, fins que vaig llegir a la contracoberta que el protagonista tenia més de quatre-cents anys. ¿Que no és, el pas del temps, el gran tema de la literatura? Al cap de poques pàgines vaig confirmar el que sospitava: l'autor posa les aventures –que hi són- al servei de la reflexió. En fi, que el vaig devorar en un cap de setmana.

Escrit en primera persona, *Com aturar el temps* combina el present amb flashbacks cap a diferents èpoques històriques: en el Londres a cavall entre els segles XVI i XVII, Tom descobreix que la seva relació amb el temps és diferent de la que hi mantenen els seus contemporanis; també a Londres, però a finals del segle XIX, confessa la seva edat a un metge; abans, viatja a Austràlia amb el capità Cook; després, visita Los Angeles i Arizona a l'època del cinema mut. En el present, treballa com a professor d'història en un institut de Londres.

Tom no és immortal, sinó que envelleix a poc a poc, aproximadament a raó d'un any cada quinze. De mica en mica descobrim que forma part d'una societat d'ajuda mútua integrada per altres persones amb aquesta característica, que s'anomenen a si mateixos *albatros*. Els membres de la Societat Albatros segueixen unes normes preestablertes: no s'estan més de vuit anys en el mateix lloc, accepten les destinacions que els proposa el cap, i es comprometen a reclutar –o eliminar- els seus semblants, ja que viuen sempre amb por de ser atrapats per empreses sense escrúpols disposades a utilitzar-los en investigacions mèdiques. En paral·lel, Tom busca la seva filla, a qui va perdre de vista fa literalment segles, i de qui ni tan sols sap del cert si és albatros. Al segle XXI, a l'institut on treballa se sent atret per una professora de francès amb qui no gosa sincerar-se, ja que el fet d'envellir lentament el frena a l'hora de formar parelles estables. Ara bé, Tom aparenta uns quaranta anys, o sigui que la seva vida sentimental no sembla acabada. El dinamisme narratiu de *Com aturar el temps* és fruit d'aquest triangle de forces que es repel·leixen entre si: recerca, ocultació i atracció.

Matt Haig sap esquivar el risc principal d'una novel·la com aquesta, és a dir, que es converteixi en un enfilall d'anècdotes trufades de personatges històrics. De fet, amb l'excepció d'una estrella del surf i del capità Cook –que resulta cabdal en la trama-, les coneixences de Tom es limiten a l'àmbit literari: Shakespeare, Samuel Johnson i Scott Fitzgerald, amb cap dels quals estableix vincles gaire sòlids. En canvi el seu peculiar

ritme d'envelliment li serveix per meditar sobre la relació que els humans establím amb el temps, que és com dir la manera com enfoquem la vida.

La prioritat de Tom és la seguretat. No vol que el detectin. En altres paraules, organitza la vida en funció de la por: “La primera regla és no enamorar-se”. No disposa de ningú –tret d’altres albatros- a qui dir la veritat, amb qui compartir el malestar que li sobrevé davant les repeticions: el món, que no està pensat per viure-hi tants anys, no tarda a revelar el seu caràcter cíclic. Amb el pas dels segles, resulta difícil mantenir les conviccions, i encara més confiar en el progrés de la humanitat, que no deixa de cometre errors, només que les armes no deixen de perfeccionar-se. Llegim-ho en la traducció de Marc Rubió: “Si saps que només et queden trenta o quaranta anys, ja t’està bé. Et pots permetre el luxe de pensar a petita escala. T’és més fàcil imaginar-te que ets una cosa fixa, dins d’un país fix, amb una bandera fixa, i una perspectiva fixa. Et pots imaginar que tot això té algun sentit.” El sentit, heus aquí el quid de la qüestió. Tom se sent com un refugiament o, per dir-ho com Pessoa, disposa d’una multitud de persones dins un sol cos, en el seu cas en forma de nina russa, ja que el passat pren la forma de capes. Tenir una edat avançada es revela com una benedicció i alhora una condemna.

Com tants humans, Tom se sent en una època que no li pertoca, només que en el seu cas és veritat. Per exemple: manté frescos els records del seu primer amor, que es remunta a l’època elisabetiana. Amb el temps, renunciar al dolor que acompanya les relacions sentimentals l’obliga a abraçar la solitud. Altres albatros li aconsellen gaudir del bon vi i de la música de Txaikovski, per exemple. Ara bé, per viure, ¿n’hi ha prou amb el plaer i la bellesa? A mesura que s’endinsa en l’època contemporània, l’hàbit d’esquivar riscos el converteix en una mena de savi oriental, allunyat per principi del que l’envolta, centrat en si mateix -quan no s’enfonsa en la depressió. En el conte de Borges titulat *Los inmortales*, els protagonistes assoleixen una indiferència absoluta, no només pel que tenen al voltant, sinó per la seva pròpia persona. Afortunadament, Tom no és immortal, simplement ha viscut quatre segles.

La feina de professor d’història el pot ajudar a “domesticar el passat”. Ara bé: com domesticar el futur? A mesura que anava llegint la novel·la, em preguntava com acabaria, ja que no veia cap manera de tancar tots amb dignitat tots els fils argumentals. En l’últim tram, Matt Haig opta per accelerar l’acció i alhora fa més explícites les reflexions, de manera que sí que acabem trobant-hi els elements d’autoajuda que suggeria el títol. Finalment, és l’amor el que fa possible que Tom renunciï a la seguretat sobre el futur i es centri en el present. Ara, bé, he d’afegir que, després de tres-centes

pàgines de novel·la, trobo que el final no està a l'altura. I, tanmateix, considero que *Com aturar el temps* no només és recomanable, sinó que forma part d'un grup de llibres, literàriament dignes i alhora dissenyats per mantenir l'interès del lector, que és el que trobo a faltar més en català. Però centrem-nos en el final. Segons la meua experiència, el final d'una novel·la tendeix a ser decebedor. Potser forma part de la mateixa essència del gènere, ja que representa l'anul·lació de tot de possibilitats que no es realitzen (potser aquesta sensació no és privativa de les novel·les, ja que ocorre el mateix amb els períodes històrics, i també amb les nostres vides). Dels nostres escriptors, potser Francesc Trabal és el que pitjor acaba les novel·les, i tanmateix val la pena llegir-les. Ernest Hemingway no es cansava de recomanar *Les aventures de Huckleberry Finn*, però aconsellava abandonar el llibre abans d'arribar al final. Kafka no va acabar cap de les seves novel·les, i això no obstant ens hi capbussem igualment. En el cas de *Com aturar el temps*, recomano tancar el llibre en arribar a la pàgina 354, poques pàgines abans del final.

Matt Haig (Sheffield, Anglaterra, 1975) ha escrit una dotzena de llibres de ficció –no tots dirigits a adults– i mitja dotzena de no-ficció, que s'han traduït a una trentena d'idiomes. A banda de *Com aturar el temps*, l'editorial Empúries ha publicat la novel·la *Els humans* i l'assaig *Raons per seguir vivint*, que giren a l'entorn dels mateixos temes que el llibre que estem comentant, és a dir, “el sentit de la vida”. Haig té el do de donar forma de ficció a qüestions que, en major o menor mesura, ens preocupen a tots. Ara que els drets audiovisuals de *Com aturar el temps* han estat adquirits per una productora, només esperem que no es converteixin en una sèrie inacabable d'aventures històriques de Tom pel nostre planeta.